

3575

Seat No. _____

Second Year B. A. Examination

April / May – 2003

Sanskrit (Second Subsidiary) : Paper – VII

(१) हितोपदेशे मित्रलाभः (२) रघुवंशम् (सर्ग १-६)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

१ (अ) नीचेनाभांथी गमे ते भे गद्यभंडोन्नो अनुवाद करो : १२
1 (a) Translate any **two** prose passages from the **12**
following :

- (१) तदस्माकं मित्रं हिरण्यको नाम मूषकराजो गण्डकीतीरे चित्रवने निवसति, सोऽस्माकं पाशाच्छेत्यति । इत्यालोच्य सर्वे हिरण्यकविवरसमीपं गताः । हिरण्यकश्च सर्वदाऽपायशङ्कया शतद्वारं विवरं कृत्वा निवसति । ततो हिरण्यकः कपोतावपातभयाच्चकितस्तूष्णीं स्थितः । चित्रग्रीव उवाच सखे हिरण्यक ! किमस्मान् न सम्भाषसे ? ततो हिरण्यकस्तद्वचनं प्रत्यभिज्ञाय ससंभ्रमं बहिर्निः-सृत्य अब्रवीत् 'आः पुण्यवानस्मि प्रियसुहृन्मे चित्रग्रीवः समायातः' ।
- (२) अथ प्रभाते क्षेत्रपतिर्लगुडहस्तस्तं प्रदेशमागच्छन् काकेनावलोकितः । तमालोक्य काकेनोक्तम्-सखे मृग ! त्वमात्मानं मृतवत्संदर्श्य वातेनोदरं पूरयित्वा पादान् स्तब्धीकृत्य तिष्ठ । यदाहं शब्दं करोमि, तदा त्वमुत्थाय सत्वरं पलायिष्यसे ! मृगस्तथैव काकवचनेन स्थितः । ततः क्षेत्रपतिना हर्षोत्फुल्ललोचनेन तथाविधो मृग आलोकितः ! 'आः ! स्वयं मृतोऽसि' इत्युक्त्वा मृगं बन्धनान्मोचयित्वा पाशान् गृहीतुं सपत्नो बभूव ।
- (३) अस्ति कलिङ्गविषये रुक्माङ्गदो नाम नरपतिः । स च दिग्विजयव्यापारक्रमेणागत्य चन्द्रभागानदीतीरे समावासितकटको वर्तते । प्रातश्च तेनात्रागत्य कर्पूरसरः समीपे भवितव्यमिति व्याधानां मुखात् किंवदन्ती श्रूयते । तदत्रापि प्रातरवस्थानं भयहेतुकमित्यालोच्य यथावसरकार्यमारभ्यताम् । तच्छ्रुत्वा कूर्मः सभयमाह जलाशयान्तरे गच्छामि, काकमृगावप्युक्तवन्तौ एवमस्तु । ततो हिरण्यको विहस्याह जलाशयान्तरे प्राप्ते मन्थरस्य कुशलम् । स्थले गच्छतः को प्रतिकारः । यतः-
अम्भांसि जलजन्तुनां दुर्गं दुर्गनिवासिनाम् ।
स्वभूमिः श्वापदादीनां राज्ञां मन्त्री परं बलम् ॥

१ (अ) नीचेनाभांथी गमे ते भे असंदर्भ समझवो : ८
1 (b) Explain with reference to the context any **two** **8**
of the following :

- (१) संहतिः कार्यसाधिका ।
(२) ज्ञानं भारः क्रियां विना ।
(३) न स्त्री स्वातन्त्र्यमर्हति ।
(४) मित्रं ज्ञेयं चतुर्विधम् ।

- ૨ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિષે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૨૦
- ૨ Write critical notes on any **two** of the following : 20
- (૧) વાઘ અને મુસાફરની કથાનો બોધ લખો.
 (1) The બોધ of વ્યાઘ્રપથિકકથા
 (૨) લાવણ્યવતી કથા
 (૩) હિતોપદેશનું વિષયવસ્તુ અને સ્વરૂપ
 (3) The form and subject matter of Hitopadesa
 (૪) પ્રાણીકથાઓની લાક્ષણિકતાઓ
 (4) The characteristics of પ્રાણીકથા

- ૩ હિતોપદેશની મુખ્યવાર્તા જણાવી કવિએ જણાવેલો ઉપદેશ લખો. ૨૦
- ૩ Having given the main story of હિતોપદેશ write about the 20
 ઉપદેશ of the work.

અથવા/OR

- ૩ પંડિત નારાયણ ભટ્ટની શૈલી ચર્ચો. ૨૦
- ૩ Discuss the style of Narayan Bhatt 20

- ૪ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિષે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૨૦
- ૪ Write critical notes on any **two** of the following : 20
- (૧) કાલિદાસનું જીવન
 (1) Life of Kalidas
 (૨) બીજા સર્ગનું રસદર્શન
 (2) Appreciation of Canto II of રઘુવંશમ્
 (૩) રઘુની દિગ્વિજય યાત્રા
 (3) દિગ્વિજયયાત્રા of રઘુ
 (૪) કૌત્સ પ્રસંગ:.

- ૫ કાલિદાસની શૈલી જણાવો. ૨૦
- ૫ The style of Kalidas. 20

અથવા/OR

- ૫ મહાકાવ્યનાં લક્ષણો જણાવી રઘુવંશનું મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન કરો. ૨૦
- ૫ Evaluate રઘુવંશમ્ as મહાકાવ્યમ્ with giving લક્ષણો of મહાકાવ્યમ્. 20